ትምህርቲ ቋንቋ ብሊን ብግእዝ ማሕረ ዶ?

ቅድሚ ሓያሎ ኣዋርሕ ኣብ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ፡ ዓምዲ ኢጋር ጋዜጠኛ፡ "ንእግረ መንገድኻ" ኣብ ትሕቲ ዝብል ኣርእስቲ፡ "ንትምህርቲ ብቋንቋ ኣደ ዝምልከት ብሓፈሻ፡ ብፍላይ ድማ ኣብ ብሊን ሓደ ጽሑፍ ወጺኡ ነይሩ። ልዝብ ዘድልዮ ኣገዳሲ ጉዳይ ስለዝተላዕለ ድማ፡ እቲ ጽሑፍ ኣቓልቦ ብዙሓት ስሒቡ ደርኺቡ። ድሕሪ ብዙሕ ግዜ እዚ ጉዳይዚ ከም ዛዕባ ካብ ተላዕለ፡ ፍታሕ ክናደየሉዩ" ዝብል ትጸቢት ብዙሓት ከይኑ። ነዚ ዓዲ ኣርእስቲ፡ ሓደ ተዓዛቢ "ንእግረ መንገዱ" ስለዘልዓሎ ጥራይ ግን ብዝምልከቶ ኣካል ኣቓልቦ ከይተዋህቦ ይኽእል ኢዩ፡ ስለዝኾነ ድማ ንዝያዳ መብርሂ ተወሲኺ፡ መርትዖታት ምቕራብ ኣገዳሲ ኮይኑ ስለዝተሰምዓኒ፡ ዝተዓዘብኩዎን ዝሰማዕኩዎን ጽሒፈ ናብ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ሰዲደ ነይረ - ይኹን'ምበር ኣይወጸእን።

ከም መልሲ ናይቲ ኣብ ጋዜጣ ዝወጸ፡ "ንሓይኑት ሳይናዊ ፈደል ዝበልጽ ጽሑፍ፡ ድሕሪ ወርሒ ኣቢሉ ይኸውን ብዝተዋህቦ ርኽክት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ዝወጸ ሓደ መግለጺ ነይሩ። ኑቲ ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ ናብ ካልእ ዘዋድስ መእገቢ ዘእንፍት መግለጺ ድማዩ ነይሩ - ብርእይቶይ። ቋንቋ ኣደ ብዙሓት ሃገራት'ውን ዝተዓወታሉ ኣገባብዩ" ብምባል ዝርዝር ኣሰማት ሃገራት ኣቕሪቡ። "ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደ ኣያወውትንዩ" ዝዓይኑት፡ ትሕዝቶ ክምዝቕረብ ገይሩ ኣስፊሩ። ዘይተዓውቶን ኣብቲ ወጺኡ ዝብለ ጽሑፍውን ፍጹም ዘይሰፈረን ድማዩ ነይሩ ምኽንያቱ እቲ ጽሑፍ ንቋንቋ ኣደ ዝጸረር ዘይኮነ "ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደ ብናይ ፈደል - ብላቲንዶ ብግእዝ?" ዝብልዩ። ብላቲናዊ ፈደል ኣብዚ ሃገር ክንዋሳእ ኣየኽእለናንዩ" ዝብል ትሕዝቶ ዝበሮ ከኣዩ ነይሩ። ኣየናይ ዝያዳ የዐውተና? ኣየናይዩ ብዘይ ዝኾነ ጸገም ክሰርሓና ዝኽእል? ኣብዚዩ ሕመረት ናይቲ ልዝብ።

ናብቲ መሰረት እስከ ክንምለስ። መንግስቲ ኤርትራ ካብ ጸገሓ ናጽነት ኣትሒዙ ናብ ኩሉ ኩርናዓት ሃገር ማሕበራዊ ኣገልግሎታት ንምብጻሕ ብቐጻሊ ጻዕርታት ክካይድ ከምዝጸንሐን ዘሎን ባይታ ዝምስክሮ ዘሎ ሓቂዩ። ኣብ ትምህርቲ ጥዕና፡ ቀረብ ጽሩይ ዝስተ ማይ፡ ትሕተ ቅርጺ፡ ኤለክትሪሲቲ... ወዘተ ተዓሚሙ ዘሎ ስራሕ ብመንጽር ካልኦት ሃገራት ኣፍሪቃ ክረአ ከሎ ብዝይ ምምዃን ሓድት መዳርግቲ ጥራይዩ ክህልዎ ዝኽእል።

ብፍላይ "ትምህርቲ ንኹሉ" ብዝብል ጭርሖ ኣብ ትምህርቲ ደርማስ ወፍሪ ክግበር ጸኒሑን ኣሎን። በዚ ሎሚ፡ ኣብቲ ተረሲዑ ዝነበረ ዝበረ ኣገዳሲ ርሑቕ ገጠራት'ውን እንተኾነ ብውሑዱ ናይ መባእታ ቤት ዘይብሉ ከባቢ ወይ ዓዲ ዳርጋ የለን። ድሕሪ ናጽነት ሃገርና እምበኣር ምስ ምስፋሕ ኣገልግሎት ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደኻ ናይ ምምሃርን ምስትምሃርን ዕድል'ውን ተኸፊቱዩ። ኩሎን ብሄራት ኤርትራ ኣብ መባእታዊ ደረጃ ብብቋንቋአን ናይ ምምሃር ማዕረ መሰልን ዕድልን ተዋሂቡወን።

ሓደ ህጻን ፈለማ ትምህርቲ ክጅምር ከሎ፡ ብቋንቋ ኣዲኡ እንተተማሂሩ ብዙሕ ረብሓታት ኣለዎ። እቲ ዝምህሮ መምህር ቢታ መልሓሱ ንኸድሪ ደራኺቱ ዝኸኣት ኢደኡ ዘልመደቶ ቋንቋ ክዛረብ ከሎ፡ ብቐሊሉ ክርድኦ ይኽእል። እቲ ብመምህር ዝቐረበ ኣብነታትን መግለጺታትን ምስቲ ኣብ ትምህርቲ ቅድሚ ምውፋሩ'ውን ዝፈልጦ ዝበረ ኣብ ከባቢኡ ዝርከብ ብቋንቋኡ ዝጽዋዕ ነገራት ስለዝዛመድ ድማ ቀልጢፉ ንኽርድኦ ይሕግዞ። ወለዲ'ውን ብቋንቋእም ይመሃር ስለዘለ፡ ኣብ ርእሲ'ቲ ናይ መምህር፡ ኣብ ገዛ ክሕግዝዎ ይኽእሉ። ኑቲ ቋንቋ ኣብ ትምህርቲ ከም መምሃሪ ክንጥቀመሉ ከሎና ንባዕሉ ኣብ ምዕቃብን ምምዕባልን'ቲ ቋንቋ ዘለዎ ኣበርክቶ ብቐሊል ዝግመት ኣይኮነን።

ብርግጽ ቋንቋታትና ብቓልሲ ህዝቢ ኤርትራ ህይወት መሊሶም ቀጻልነቶም ዘረጋገጹ ቅርሲታትና ከይኖም ኣለው። ብሳላ ህዝባዊ ግንባር ዝሓንጸጸ ንጹር ፖሊሲታት ድማ ቋንቋታትና ኣብ ትምህርትን ኣብ መራኸቢ ብዙሃንን ክምዝሰራሓሉ ስለዝተገበረ ቀጻልነቶም ካብ ምርግጋጽ ሓሊፎም ኣብ ጎደና ምዕባለ ይምርሹ ኣለው። እዚ ሓሓሊፉ ዝግበር ዘሎ ዋዕላታት ቋንቋታትና ድማ ሓደ መርኣያ ናይዚዩ። ስለዚ ብቋንቋ ኣደ ናይ ምምሃርን ምስትምሃርን ጥቕሚ፡ ኣብ ምልክት ሕቶ ዝኣቱ ኣይኮነን።

ንቋንቋኻ ከም መረዳድኢ ጥራይ ዘይኮኑ ኣብ ኣብያተ ትምህርቲ ከም መምሃሪ ኣብ መራኸቢ ብዙሃን ድማ ከም ናይ ሓበሬታ መተሓላለፊ ክንጥቀመሉ ምኽኣል ብቐሊል ዝርከብ ጸጋ ኣይኮነን። ምናልባት ከምቲ ኣብ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ተጠቒሱ ዝበረ ሃገርና ኤርትራ ጥራይ ዝረኸበቶ ብሉጽ ዕድል ክኸውን ይኽእልዩ። መቕረት ናጽነት እምበኣር ኣብዚዩ ዝስወጠካ። ናተይዩ እትብሎ መንግስቲ ክህብ ክንደይ መሰውትካ ከምዝሕልወልካ ኣብ ከምዚ ኢጋጣሚ ኢኻ ብዝያዳ ትርድኦ።

ሓደ ክንፈልጦ ዘሎና ኣገዳሲ ጉዳይ ግን ኣሎ። "መንግስቲ ንኹሉ ማዕረ ዕድል ይኸፍትዩ" ክበሃል ከሎ እቲ ሓደ ኑቲ ካልእ ኩሓልፎ ወይ'ውን እቲ ሓደ ኣብ ልዕሊ'ቲ ካልእ ብልጫ ክህልዎ ኣይክእልንዩ ማለት ኣይኮነን። ዝሰርሖን ዝጻዓረን ይዕወትዩ። ኢዱን እግሩን ኣጣሚሩ ብዓወት ናይ ካልኦት ዘምህሩቕ እንተሎ ድማ ንድሕሪት ምስጓም ዘይተርፎዩ። ስለዚ ኑቲ ዝኸፈተልካ ዕድልን መሰልን እንተሰሪሕካሉ ጥራይ ኢኻ ትጥቀመሉን ትኸሰበሉን።

ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ፡ ኣብ ሸዱሽተ ብሄራት ኤርትራ ብላቲንዩ ዝምሃር። ብቋንቋ ኣደ ናይ ምምሃር ፋይዳ ኣብ ላዕሊ ከምዝተጠቕሰ ኮይኑ፡ ኑቲ ቋንቋ ብላቲን ምጽሓፍውን ናቱ ጥቕሚ ይህልዎ ይኸውን። ኣብነት ንሓደ ቃል፡ ፈደል ብምድራብ ይኹን ተወሲኺ ምልክት ብምግባር ብልክዕ ንክተንብቦ ይሕግዝ። ንገለ ብፍሉይ ግእዝ ፈደላት ክውክሉ ዘይክእሉ ብትንፋሶን ብኣፍንጭኡን ዝድመጹ ቃላት ንምጽሓፍ'ውን ይሕግዝዩ። ኣብ መብዛሕትአን ብሄራትና ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ብላቲናዊ ፈደል ክኸውን ዝተመርጸሉ ሓደ ምኽንያት'ውን ምናልባት እዚዩ ዝኸውን።

እንተኾነ ግን ከምቲ ኣብ ጋዜጣ ዝተጠቕሰ የመኻድጎሙ ኣይተረኣየን። መኸሰብ-እምበር-ክሳራ-ኣይተሓሰበሉን። ከመይ ኣሎ?" ተባሂሉ ኣብ ግዜኡ ኣይተገምገመን። ከምቲ ዓመት መጺ ትምህርቲ ምጥፋእ መሃይምነትን ካልእን ዝማዕበም ዘሎ ትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ሃኒት ገምጋም ኣይተገበረሉን ጸኒሑ። እንተተገበረ'ውን ውሽጣዊ ሕማምታቱ ከይመርመረ፡ ለበሙኡ ምትንካፍ ጥራይዩ ነይሩ ክበሃል ዝከኣል። ኣብቲ ኣብ ጋዜጣ ዝቐረበ ጽሑፍ ኣብ ዞባ ዓንሰባ ብቋንቋ ኣደ ብብሊን ኣብ ዝመሃሩ ተመሃሮ ዚጋጥም ዘሎ ብድሆታት ብቓላት ናይቶም ተማሃሮን ወለዶምን ሰፊሩ ነይሩ። እቶም ተመሃሮ፡ ግእዝ ክንብቡ ብዘይምኽኣሎም፡ ምስ ከባቢኦም ብቐሊሉ ክስማምዑ ይኽእሉ ከምዘየለውን ንናይ ስራሕ ዕድል ይኹን ካልእ ተወዳዳርነት ከዐውቱ ከምዘየጋጥም ምኽንያት ኣብ ኣብያተ-ጽሕፈት መንግስቲ ይኹን ካልእ ትካል ብበዝሒ ጉዳይ ቀሪቦም ንኽረዳድኡ ይጸግሞ ከምዘለው'ውን ኣብ መጽሓፍቲ፡ ኣብ ጋዜጣን መጽሔታትን ብግእዝ ንዝተጻሕፈን ንዘሓለፍ ዘሎን ታሪኽ ህዝቦምን ሃገሮምን ንኽፈልጡ ይድረቱ ከምዘለውን እቲ ኩሉ ቅድሚ ሕጂ ብግእዝ ዝተሰነደ ናይ ታሪኽ መወከሲታትና ነዞም ሓደስቲ ወለዶ ከምዘይምልከቶም፡ ከም ፈደላት ቻይና ክኾኖም ምኻኑ፤ ተመሃሮ ኣብቲ ብሓወሲ ትግርኛ ዝኾነ ብቋንቋ እንግሊዝ ዝማሃሩሉ ማእከላይ ደረጃ ትምህርቲ ምስ ሰገሩ ይሽገሩ ከምዘለው፤ ትምህርቶም ምስ ወድኡ'ውን ምናልባት ኣብቲ ዝተማህሩሉ ከባቢ ከም መምህር ክቑጸሩ እንተዘይከይኖም ካልእ ናይ ስራሕ ዕድሎም ጸቢብ ምዃኑ፤ ኩታስ ብኢጋኢ ፍታሕ እንተዘይተገይሩሉ ብቐሊሉ ዘይፍታሕ ሽግራት ዝፈጥር ተጻጽሎ ክሰዕብ ከምዝኽእል ተኣሚቱ ኣሎ።

ኣብዚ ዓለምና ናብ ንእሽቶ ቁሸት ትቕየረሉ ዘላ ዘመን ዓወለማ ኣብ ውሽጢ ሓንቲ ሃገር ካብኡ ናብኡ ኣብ ከም ኤርትራ ኣዝዩ ንእሽቶ ሃገር ንዘይንኻ ተጻልኻ ክትነብር ዝከኣል ኣይኮነን። ሳዕቤን ናይዚ ኣቶዲሙ ዝተዛረበ ናይ ተጻጽሎ ጸገማት ዘስተብሃሉን ኣማራጺታት ክረኽቡ ዝኽእሉን ወለዲ ድማ ባዕላዊ ስጉምቲ ክወስዱ ጀሚሮም ኣለው። ንደቆም ካብ ናይ ሳቲን ኣብያተ ትምህርቲ ሰሊዮም፡ ናብ ናይ ግእዝ ኣብያተ ትምህርቲ የሰጋግርዎም ኣለው። ብሰንኪዚ ድማ እተን ኣብ ከባቢ ብግእዝ ዝምህራ ኣብያተ ትምህርቲ ዝርከባ ብዙሓት ዝምህራ ናይ ቋንቋ ኣደ ብሊን ኣብያተ ትምህርቲ ዘኽኢለን ደርኪበን። ገለ ኣብያተ ትምህርቲ ድማ ናብ ምዕጻው ገጽ ተምሪሐን ኣለዋ።

ኣብ ንኡስ ዞባ ዒላበርዕድ፡ ሓወሲ ከተማ ኤደን ብቋንቋ ኣደ ብሊን ክተምሃር ዝተኸፍተት ቤትምህርቲ ንእብነት፡ ኣብዚ እዋንዚ ተዓጽያ። ማዕረ ማዕረዛ ቤትምህርቲዚኣ፡ ካልኦት ብግእዝ ዝምህራ ኣብያተ ትምህርቲ ናይ ትግርኛ ስለዘለዋን እዞም ድማ ንወለዲ ኣማራጺ ስለዝኾነኦም ድሕሪቶም ኣብ መጀመርያን ካልኣይን ዓመት፡ ንቆምጋይን ካልኣይን ክፍሊ ዝተመሃሩ ተመሃሮ ኣቶም ዳሕረዎት ደቆም ናብቶን ብግእዝ ዝምህራ ኣብያተ ትምህርቲ ጥራይ ክመሃሩ'ዎም ጀሚሮም። ምኽንያቱ ወለዲ መጺኢ ደቆም ኣዝዩ ስለዘሸገሮም። እቶም መጀመርያን ድሕሪኡን ኣብቲ ናይ ሎሚ ቤትምህርቲ ዝተመዝገቡ ተማሃሮ ድማ ዓመት መጺ ብምጕዓዝ ኣብዚ ዝሓለፈ ዓመት ትምህርቲ እቶም ናይ መወዳእታ 5ይ ክፍሊ ተፈተንዎም ኣለው። እታ ቤትምህርቲ ተዓጺያ ማለት ድማዩ። ገለ ካልኦት ናይ ሎሚ ኣብያተ ትምህርቲ'ውን ወለዲ ብዘወሰድዎ ስጉምትታት ቁጽሪ ተመሃሮአን ካብ ዓመት ናብ ዓመት እናኣንቆልቆለ ይኸይድ ኣሎ። ሚኒስትሪ ትምህርቲ ግን ሃሊት ነዚኣን እናወደቓ ዝኸዳ ዘለዋ ኣብያተ ትምህርቲ ማዕረ'ተን ጸብ'ቕ ዝሰጉማ ዘለዋ ወጻኢታት ይገብረለንዩ።

ንምንታይ...? ንኸሳራ...!?

እዚ ጉዳይዚ ዘቕልበሉ ስለዝተምበር ከም ተርጎሞ ክዛረበሉ ካብ ዝጀምር ነዊሕ ገይሩ። ይገብረኒ ቅድሚ ሰለስተ ዓመት ኣቢሉ ይኸውን ኣብ ከረን ናይዝን ብቋንቋ ኣደ ብሊን ዝምህራ ኣብያተ ትምህርቲ ርእሰ መምህራን ተኣኪቦም ነይሮም። ጉዳይ መእከቢኦም "ተመሃሮና ካብ ዓመት ናብ ዓመት እናሓመቑ ይመጹ ኣለው፣ ጠንቁ እንታይዩ" ዝብል ኣዩ ነይሩ። እቲ ቀንዲ ጠንቂ እዚ ናይ ሳቲን ስርዓት ትምህርቲ ምዃኑ፡ ትሕምሕም ይብሉ እንተነበሩ ኣብቲ መጀመርያ ዓው ኢሎም ክዛረቡሉ ኣይደፈሩን። ምኽንያቱ ብውልቓን ብዘይወግዓዊ መንገድን ነቶም ኣብ ክፍሊ ሓፈሻዊ ትምህርቲ ዘለው ሰበስልጣን ብሊን ኣብ ዝሓተትሉ ዝበሩ ግዜያት፡ "ኣይገዝረብሉንዩ" ዝብል ደረቕ መልሲ ይዋሃቦም ስለዝነበረዩ። ንጸልዑ ሳቲን ይሃስዮም ከምዘሎ ኩሎም እቶም ተኣኪቦም ዝበሩ ናይ ልዕሊ 30 ኣብያተ ትምህርቲ ርእሰ መምህራን ተሰማሚዖሙሉ። ናይ ቤት ፍርዲ ምምሕዳር፡ ፖሊስ... መጸዋዕታታት ክንብቡ ከምዝይክእሉ...ወዘተ። እቶም መምህራን ብዙሕ ኣብነታትዮም ኣቕሪቦም። መረረን ጥርዓንን ናይቶም መምህራን ግን ናብ ዝምልከቶ ኣካል ዝበጽሐ ኣይመስለንን። ካብ ሓፈሻዊ ክፍሊ ትምህርቲ ኣብቲ ቦታ ዝተረኸቡ ኣካላት ዝሃብዎ መልሲ'ውን "ኣይንዝረብን" ዝብል ሓጺር መልሲዩ ነይሩ። ካብ ሓላፍነትካ ወጺኡ ዝኾነ ስጉምቲ ክትወስድ ኣይምዓልን ጥራይ ዘይተኽእልን ኢኻ። እቲ ሽዑ ዘድሊ ዝበረ እምበኣር መልሲ ዘይኮነ ኑቲ ጥርዓን ናብ ዝምልከቶ ኣካል ምትሕልላፍ ጥራይዩ ነይሩ።

ይቕጽል

ደሳለ መድሕን - ከረን

ERi.TV

ቀዳም 25/09/10

09:00 መደብ ህጻናት - ሪምና
09:30 Hot tracks
10:30 ዙሩ ደንፋፍሽ
11:15 sport hight lights
11:50 ወሞ/ይ
12:30 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
12:50 ትንተና ስፖርት
1:30 ዜና ብቋንቋ ብዓረብኛ
2:00 መደብ ናትራን
4:05 Media of line
4:40 ኣልመስፍ ኣልሰቡዒ
5:10 ዳረት ቃና
5:40 ጨራ ጥዕና
6:05 መብጽዓ ስነተት
7:00 ዜና ብቋንቋ ትግረ
7:15 ተኸታታሊት ፊልም ኑር
8:00 ዜና ብቋንቋ ዓረብኛ
8:20 መደብ ዋልታ
9:00 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
9:30 መደብ ማሕበር
10:15 ዜና ብቋንቋ እንግሊዝ
10:30 In Focus
ፊልም

ሰንበት 26/09/10

9:00 መደብ ህጻናት
9:30 መደብ ህጻናት ዋሪ
10:00 መእዲ ስነ - ጥበባት
10:40 ምኽሪ ሞያውያን
11:10 መደብ ህርመት
12:30 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
12:50 ጋዋሪማ
1:30 ዜና ብቋንቋ ዓረብኛ
1:50 መደብ ስእሊ ስነጥበባት
2:30 መደብ ሞዛይክ
5:30 ውድድር ሓፍልጠት
6:10 ተኸታታሊት ፊልም ኑር
7:00 ዜና ብቋንቋ ትግረ
7:15 መደብ ኣውታር
8:00 ዜና ብቋንቋ ዓረብኛ
8:20 ኣብዚ ሰሙንዚ
9:00 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
9:30 ድ/ደፊሒ ልቢ
10:15 ዜና ብቋንቋ እንግሊዝኛ
10:30 መደብ ኦምሓርኛ
11:20 ፊልም

ሰኑይ 27/09/10

12:00 መደብ ህጻናት
12:30 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
12:50 ኣብዚ ሰሙንዚ
1:30 ዜና ብቋንቋ ዓረብኛ
1:50 መደብ ጋዋሪማ
2:20 sport highlights
2:50 Hot tracks
3:50 ትምህርቲ ቋንቋ እንግሊዝ
4:25 መደብ መራፊእ
5:25 Open Mic
5:50 መደብ ኦሮሞኛ
6:30 ምስሊ ንዒኡት
7:00 ዜና ብቋንቋ ትግረ
7:15 ህድሞ
8:00 ዜና ብቋንቋ ዓረብኛ
8:20 ልምንት
9:00 ዜና ብቋንቋ ትግርኛ
9:30 ጉዳይ ኣብ ዙሮ
10:15 ዜና ብቋንቋ እንግሊዝኛ
10:30 Eng.NEWS HIGHLIGHTS
10:50 ፊልም

በዓል ተራ ቤት መድሃኒት

ዕለት	ስም	ኣድራሻ	ቴሌፎን
25/9/2010	ፋርማሲ ሓድሽ ዘመን	ጐ. ናቕፋ ቁ. 223 ጥቓ እንዳ ማርያም ጥቓ ባር ትሪስቲስ	122798
26/9/2010	ፋርማሲ ዓወት	ጐ. ሓርነት ቁ.158 ፊት ዓለምቦይ ቤት ፍርዲ	125266
26/9/2010	ቤ/መ/መ ኣንበሳ	ጐ. ዓዲ ሓላዩ -175 ቁ. ገዛ 58 ከባቢ ቤት ሰሌል ስፓርክ	200141
26/9/2010	ቤ/መ/መ ኣዱሊስ	ጐ. ፋሺ ቁ 8 ከባቢ ሲኒማ ኢምፐሮ	120047
27/9/2010	ፋርማሲ ኣብሩ ተኽለሃይማኖት	ጐ. 119-3 ጥቓ መሕረድ ከብቲ (ማካኖ)	125620
27/9/2010	ፋርማሲ ፋማሲ	ጐ. 195-6 ከባቢ ባንቲ መስቀል ብዓለምቦይ ማእከል ቤት መግቢ ሲቪል	110740
27/9/2010	ፋርማሲ ደንደን	ጐ. 117-15 ቁ.11 ጥቓ ሼል ዑቕባ ሃይለ	121140

ፋርማሲ ቁ.1 ብዘይካ መዓልታዊ ስራሕ ኣገልግሎት ምሸት ሰዓት ሰራሕተኛ ክፉት ኢዩ። ኣድራሻ ዞባ 1 ንኡስ ዞባ 02 ጐ. ናቕፋ ቁ.ተ 127565

ካልኣይን መወዳእታን ክፋል

ትምህርቲ ቋንቋ ብሊን (ብሌን) ብግእዝ ማሕረ ዶ?

ዝኸበርኩም ኣንበብቲ፡ ዝሓለፈ ቀዳም 25 መስከረም 2010 ኣብ ዝወጽኣት ሕታም ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ፥ ብዛዕባ ኩነታት ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደ ብሊን (ብሌን) ናይ ዝምልከት ጽሑፍ ቀዳማይ ክፋል መጺኡ ነይሩ። ትሕዝቶ ናይቲ ጽሑፍ፡ ኣብ ናይ መባእታ ደረጃ፡ ኣብ ኩለን ብሄራት ትምህርቲ ብቋንቋ ኣደ ክምዝዋሃብ ምግባር ንተማህሮ ንምዕባለን'ቲ ቋንቋታትን ዝሕግዝ መንግስቲ ዝኸፈቶ ዓቢ ዕድል፡ ፍረ ናጽነት ምዃኑ፣ ይኹን እምበር፡ 'ትምህርቲ ብናይ ፊደል' ዝብል፡ ደገምካ ምርኣይ ዝሓትት ምዃኑ፣ ብቋንቋ ኣደ ምምሃር ዓቢ ብልጫ ከይኑ፥ ብላቲናዊ ፊደል ምዃኑ ግን ሃሲያ የስዕብ ከምዝሎ ተገሊጹ።

መንግስቲ ንኹለን ቋንቋታት ማዕረ ዕድል ከፊቱ፡ 'እንሆ ፈረስ እንሆ ጎልጎል' ይብል ከምዝሎ፡ ሰራሕካ ብትምህርቲ ዝማዕበሉ ሃገራውያን ዜጋታት ምፍራይ'ውን ብእኡ እቢልካ ንቋንቋኻን ባህልኻን ምምዕባልን ምዕቃብን ድማ፡ ግደ ናይቶም ተዛረብቲ ናይተን ቋንቋታት ብፍላይ፥ መላእ ሕብረተሰብ ድማ ብሓፈሻ ምዃኑ ተኸቲቲልና። መምሃሪ ፊደል ላቲን ብምዃኑ፥ ገለ ብልጫታት ክህልዎ ከምዝኽእል፡ ይኹን እምበር ደቂቕ መጽናዕትን ገምጋምን ብዘይምክያዱ ይስጉም ኣሎ ጥራሕ እናተባህለ ብፍላይ ንተማህሮ ብኣሉታ ክጸልዎም ከምዝጸንሐ ተገሊጹ።

ትምህርቲ ቋንቋ ብሊን ብላቲን ምዃኑ ሃሲያ ከምዝለዎን ዘየስርሕ ስለዝኾነ ድማ ኣብያተ ትምህርቲ ዘኽቲመን ኣብ ናይ ምዕጻው ደረጃ (ጼሓን ከምዝለዋ'ውን ብኣብነታት ተሰንዩ ቀሪቡ። ካልኣይን መወዳእታን ክፋሉ ድማ እንሆ፦

****0****

ካልእ ኣብነት፡ ኣብ ጋዜጣ'ውን ተጠቒሱ ከምዝሰበረ፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ገለ ውሑዳት ተመሃሮ ግዜኦም ብምዝኑእ ዘይጥቀሙ፣ ዕድመኦም ኣብ ዘፍቅደሎም ደረጃ ትምህርቲ ንዓመታት እናደጋገሙ ብናይ ጽባሕ ዕድሎም ዝጣልዑን ንካልኦት ብኣሉታ ዝጸልውን ተራእዮም ኢዮም። ዚደሊ ስጉምቲ ዝተወሰደሉ ግዜ'ውን ኣሎ። ንገለ ተመሃሮ ግን ብፍላይ ኑቶም ናይ ሕጂ ቋንቋኦም ትግርኛ፡ መበቈሎም ግን ብሊን ዝኾኑ ትምህርቲ ላቲን ስለዘይንኮዮም ንድሕሪት ተትቲዮም እዚ ዝተጠቕሰ ጸገማት ኪጋጥሞም ጸኒሑ።

ኣብ ሳዋ ናይ 12 ክፍሊ ትምህርቶም ክዛዝሙ ኣብ ዝወርዱ ተመሃሮ ዝረአ ጸገማት እውን ኣሎ። ተመሃሮን መምህራንን ዝዘረቡሉ፥ ኣብ ግዜ ፖለቲካዊ ትምህርቲ ዘጋጥሞዩ። ናይ ሃገርና ፖለቲካዊ ትምህርቲ፡ ኣብቲ ወርቃዊ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራን ገድሉን ተመርኲሱ ኢዩ ዝዋሃብ። እዞም ተመሃሮ ግን ኑቲ ብግእዝ ዝተጻሕፈ ሕሉፍ ታሪኽ ከውትኩ ኣይክእሉን። ስለዚ ብሓፈሻ ኣብ ኩሉ፥ ብፍላይ ድማ ኣብ ፖለቲካዊ ትምህርቲ፣ ማዕረ ካልኦት ከይስጉሙ የጸግሞም ኣሎ። እዚ ጥራይ'ውን ኣይኮነን። ብግእዝ ክጽሕፉ ስለዘይክእሉ፥ ኣብ ግዜ ፈተና ሓሳቦም ኣብ ወረቐት ኣስፊሮም ንመምህር ከረክቡ ይኽእሉ የለውን።

ብደረጃ ሃገር ኣብ ዝጽበር ዘሎ መደባት ሓፈሻዊ ፍልጠት'ውን እዚ ጸገማት'ዚ ጕሲሑ ከምዝረአ ኣስተብሂልና ንኸውን ኢና። ገለ ካብ ዞባታት ተወኪሎም ዝመጹ ተወዳደርቲ ሓፈሻዊ ፍልጠት ተመሃሮ፡ ምስ ኣስተርጎምቶም መጺኦም ክወዳደሩ ርኢና ኣሎና። እዚ ጽባሕ ንግሆ ኣብ ናይ ስራሕ ዓለም'ውን ኣስተርጓሚ ክድልዮም ምዃኑ ዝእምት ሓደ ቀሊል ኣብነትዩ። ምኽንያቱ ብርዱእን ቅቡልን ምኽንያት፥ ኣብ ኩሉ ሃገር ናይ ስራሕ መረዳድኢ ናይ ሓበር ቋንቋና ትግርኛ (ዓረብ) ስለዝኾነ።

ካልእ ጭቡጥ ኣብነት ንምጥቃስ፡ ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ብዝተፈላለየ ቋንቋታት ዝሰርሑ ኣባላት ንዝተፈላለየ ትሕዝቶታት - ዜና፡ መግለጺታት፡ ቃለ-መጠይቓት… ወዘተ ካብ ትግርኛ (ግእዝ) እናተርጎሙ ኢዮም ዝሰርሑ። ሕጂ ግን ትግርኛ ዘየንብቡ ክመጹ ጀሚሮም ኣለው። ከምቲ ኣብ ሓደ ኢጋጣሚ፡ ኣደ መንበር ባይቶ ዞባ ዓንሰባ ወ/ሮ ዓሻ ማሕሙድ ዝበልቶ፡ "ንተማህሩ ግን ከኣ ማዘይማን"። ሱር ከይሰደደ ክብገኽር ዘለዎ ሕማምዩ።

ቋንቋታትና እናማዕበለ ይኺይድ ስለዘሎ፡ ብዝተፈላለየ ቋንቋታት ዝሕተም ዘሎ መጻሕፍቲ'ውን ብመንጽሩ እናሰሰነዩ ዝኸይድ ዘሎ። ኣብ ናይ ቋንቋ ብሊን ግን ብኣንጻሩ'ዩ ዘሎ። ቅድሚ ናጽነት ብውሑድ ቍጽሪ ዝጀመረ ምሕታም መጻሕፍቲ ብቋንቋ ብሊን፡ ድሕሪ ናጽነት ኣጸቢቑ ክምዕብልን ክስጉምን ትጽቢት ኩሉ'ዩ ነይሩ። እንተኾነ ንድሕሪት'ዩ ተመሊሱ። እዚ ድማ ብበዝሒ ኣብ መንጎ ናይ ግእዝን ላቲንን ፊደል ዝተፈጥረ ጋግ ዝሰዓቦ ጸገምዩ። እቶም ክጽሕፉ ዝኽእሉ፥ ንመን ኢና ክንጽሕፍ? በየናይ ፊደልከ ክንጽሕፍ ኣሎና? ብዝብሉ ሕቶታት ተዋጢሮም ይርከቡ። "ክንጽሕፍ፡ ቋንቋናን ባህልናን ከነማዕብል፡ ጸገምና ተፈሊጡ መሰረታዊ ፍታሕ ክናደየልና ኣሎም" ዝብል ሓባራዊ መረዳእታ ኣሎ።

እቶም ኣብ ታሕቲ ዘሎና፡ ንዝረአ ጸገማት ናብ ላዕለዎይ ኣካል ናይ ምትሕልላፍ ግዴታ ኣሎና። ብዓቢኡ ኩላትና ብማዕረ ብቋንቋና ክንመሃር፡ ባህልናን ቋንቋናን ክነማዕብል፡ ያታና ክንከላበሉ ብብ ዝርሓወልና ናይ ንዜእ ርእሰ መንግስቲ ዝጠቕመናን ዝሃድኣናን ገምጊምና ርእዩቶና ክቕርበሉ እንታይ የሰክፈና? ኣብ ጕዳይና ዋናታትን ተዋሳእትን እኮ ባዕልና ኢና። ግብእና እንተዘይፈጺምና፡ ሓላፍነትና እንተዘይተሰከምና ድማ ይሕጸር ይንዋሕ ወዓሉ ሓዲሩ ታሪኽ ከኣትየናዩ።

ፍታሕ ናይዚ ጸገምዚ፥ ኣብ ገለ ምናልባት ናይ ግእዝ ክፍለ ግዜ መዲብካ ብስርዓት ምምሃር ክኸውን ይኽእል። ኣብ ናይ ብሊን ግን እቲ ስርዓት ትምህርቲ ክንዲ ብላቲናዊ ፍደል ብናይ ግእዝ ፍደል እንተዝኸውን ምተመርጸ ዝብል፥ ኩሉ ሰብ ዝሰማማዓሉ ናይ ሓባር መረዳእታን ሓቅን'ዩ። ከምቲ ቅድም፡ ብትንሓግ ዝድመጽ ኣብ ግእዝ ናይ ዘይርከብ ድምጽታት ጸገም ኣሎ ክይንብል'ውን፥ ኣብዚ ግዜ'ዚ ኑቲ ኣብ ግእዝ ዘየሎ ክልተ ፍደላት ናይ ብሊን ዘጠቓልል ሶፍትወር ናይ "ብሊን ግእዝ" ተዓልዩን ተዘርጊሑን'ሎ። ብሊን ብግእዝ ክትጽሕፎ የጸግምዩ ዝበሃል ሕጂ ግዜኡ ሓሊፉ ኢዩ። ብተወሳኺ ኣብ ውሽጢ እቶም ብግእዝ ዝጥቀሙ ብሄረ ትግርኛን ትግረን ዝኾነ፡ ብቍጽሪ እዝዩ ካብ ክልቲኡ ዝዋሓደ ብሄረ ብሊን፡ ኣብ ኩሉ ንጥፈታት ሃገር ማዕሪኦም ክዋሳእ እንተኾይኑ፥ ግእዝ የገድስዎ ጥራይ ዘይኮነ ግድን የድልዮዩ።

ንሕና ከም ህዝቢ ኤርትራ፥ ብንይኑት ብዙሓት ግን ከኣ ስጡማት ኢና። መልክዕና ኣብ ብዙሕነትና ሓይልና ድማ ኣብ ሓድነትናዩ። ስለዚ ሕብሪ ብዙሕነትና መለክዒ ሓድነትና ስለዝኾነ ንብዙሕነትና እናዓቀብና ሓድነትና ክንደልድል ይግባእ። ከም ህዝቢ ናይ ሓንቲ ወርቃዊ ታሪኽ እትውንን ሃገር፥ እናሓየልናን እናሰሰናን ክንከይድ እንተኾንና፡ ብዙሕነትናን ሓድነትናን እናተሓላለው ማዕረ ማዕረ ክስጉሙ ኣሎዎም። ኣብ መስርሕ እቲ ሓደ ኑቲ ካልኣይ ይሃሲ ከይህሉ እናገምገምና ንቅድሚት ክንከይድ ኣሎና። ኩለን ቋንቋታት ኤርትራ ማዕረ ስለዝኾና፡ ንምዕባሌእን'ውን ብማዕረ ክስርሓሉ፥ መንግስቲ ካብ ቅድሚ ናጽነት ንዝጀመሮ ስራሕ፡ ድሕሪ ናጽነት'ውን ብዕቱብ ተተሓሒዝዎ ይርከብ። እዚ ድማ ንብዙሕነትናን ሓድነትናን ዘደልድል ሓደ ኣገዳሲ ስጉምቲ ንቅድሚት ኢዩ። እዚ ይኹን እምበር፡ እንተውሓደ ሓደ ኩላትና ንመልከን ንዋሳእሉን መረዳድኢ ኣገባብ ክህልወና ናይ ግድንዩ። ምኽንያቱ ኣብዚ ብተነፃጺ ንእሽቶ ዝኾነት ሃገርና ኤርትራ፥ ብኹለን ቋንቋትና ክንሰርሕ ዝከኣል ኣይኮነን። ኣብዚ ዘሎናዮ ግዜ ትግርኛን ዓረብን ብርዱእ ምኽንያታት ናይ ስራሕ ቋንቋታትና ኮይኖም ኣለው። ስለዚ ኣብዚ ዘሎናዮ መድርኽ ኣብ ውሽጢ ሃገርና ኣብ ኩሉ ክፍሊታት ክንዋሳእን ክንሓብርን እንተኾይንና ትግርኛ ከም'ኡ'ውን ዓረብ ክንጽሕፍን ክነንብብን ናይ ግድንዩ። እዚ ድማ ንሓድነትና ዘደልድል፡ ንብዙሕነትና ከኣ ዝየዳ ዘሰስንዩ።

ሚኒስትሪ ትምህርቲ ከም መቐጸልታ ናይቲ ንቋንቋታትና ብቋንቋታት ንዝዋሃብ ዘሎ ትምህርትን ንምግምጋም ኣብ ዝተፈላለየ ዞባታት ሃገርና ዝጀመሮ ስራሕ፡ ኣብ መወዳእታ ወርሒ ግንቦት 2010፡ ኣብ ከተማ ከረን ንትምህርቲ ቋንቋ ኣደ ብሊንን ትግረን ዝምልከት ኣኼባ ኣካይዱ ነይሩ። ብፍላይ እቲ ናይ ቋንቋ ኣደ ብሊን፡ ድሕሪ 12 ዓመት ንመጀመርያ ግዜዩ ዝካየድ ዘሎ። ደንጕዩ፡ ግን እንቋዕ ኣይተረፈ'ዩ ዝበሃል። ኣብቲ ብሚኒስትሪ ትምህርቲ ጨንፈር ዞባ ዓንሰባ ዝተገብረ ዋዕላ ዝቐረበ ብመጽናዕቲ ዝተሰነየ ገምጋም፡ ኩነታት ኣብያተ ትምህርቲ ቋንቋ ብሊንን ተማህሮኣንን ብንጹር ቐሪቡ። ኣቕዲሙ ኣብዚ ጽሑፍዚ ከም ሳዕቤናት ናይ ላቲናዊ ፊደል ቀሪቡ ዘሎ ጸገማት ኩሉ፥ ኣብቲ ገምጋም ብሰፊሑ ቀሪቡ።

ኣብ ኩሉ መዳያት ስራሓትና፡ ካብ ዝተሓተ ክሳብ ዝለዓለ፡ ካብ ንእሽቶ ትካል ክሳብ ዓቢ ፋብሪካ፡ ካብ ምምሕዳር ዓዲ ክሳብ ምምሕዳር ዞባን ሃገርን፡ ሰሙናዊ ወርሓዊ መንፈቓዊ ዓመታዊ… ስራሕና ንገምግም ኢና። ሚኒስትሪታት፡ ምምሕዳራት፡ ማሕበራት፡ ትካላት… ወዘተ ኩለን ብቐጻሊ ስራሓተን ይግምግማ ኢየን። ኣብ መንግስታዊ ይኹን ውልቃዊ ስራሕ ኩሉ ሰበርሑ ይግምግም ኢዩ። ኣብ ናትካ ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ናይ ካልኦት ዘሎካ ትዕዝብቲ ምግላጽ'ውን ዘሎን ዝሰበረን ኢዩ። ናይዚ ኣልዒልናዮ ዘሎና ጸገማት ላቲናዊ ፊደል ዘስተብሃሉ ግዱሳት ዜጋታት ድማ፡ ይጋጊ'ሞም ንክፍሊ ሓፈሻዊ ትምህርቲ ሚኒስትሪ ትምህርቲ ካብ ምሕታት ግን ዓዲ ኣይወዓሉን።

ኣብ መወዳእታ ደጊመ ደጋጊመ ክብርሆ ዝደሊ፥ እቲ መንቀሊ ሓሳብ ኑቲ ብቋንቋ ኣደ ናይ ምምሃርን ምስትምሃርን ኣገዳሲ ፖሊሲ መንግስቲ ኤርትራ ምቅዋም ከይመስል፡ ንኹሉ ርዱእ ምእንቲ ክኸውን፡ ፊደላት ላቲን ካብ ጥቕሙ ሃሲያኡ ይብዝሕ ስለዘሎ፡ እንተተኻእለ መምሃሪ ፊደላትና ግእዝ እንተዝኸውን፡ እንተዘይተኻእለ ድማ እንተውሓደ ከም ግዚያዊ ፍታሕ፡ ግእዝ (ትግርኛ) ከም ዓይነት ትምህርቲ ኣብ ስርዓት ትምህርትና ብዕቱብ እንተዝዋሃብ ዝብልዩ እቲ መሰረታዊ ስጉምት።